

„Vi står solidt plantet”

- en snes landbrugsdigte

Landbrugets Kulturfond

„Vi står solidt plantet”

- en snes landbrugsdigte

2013

FORORD

Landbrugets Kulturfond har med udgivelsen af denne digtsamling ønsket at offentliggøre en række af de halvt hundrede digte om landbrug, der indgik i en lyrikkonkurrence, som fonden udskrev i 2012.

Tre vinderdigte blev offentliggjort ved en kulturkonference for landbrugets ledere på KolleKolle i begyndelsen af 2013.

Landbrugets Kulturfond støtter initiativer til oplysning om og fremme af landbokulturen.

I 1986 – fire år efter fondens etablering – præsenteredes den censurerede kunstudstilling ”Landet i dag” på Den Frie Udstillings Bygning, og senere er der udskrevet en novellekonkurrence om livet på landet, ligesom fonden har uddelt en række kulturpriser og ydet støtte til udgivelser og arrangementer.

Yderligere oplysning om fonden og dens arbejde kan findes på Landbrugets Kulturfonds hjemmeside under Landbrug & Fødevarer.

Med denne ikke-kommercielt udgivne digtpublication bringes læseren en kulturel hilsen.

Bent Claudi Lassen

Formand for Landbrugets Kulturfond

Digt om landbrug

ved *Hans Tyrrestrup*

I 2012 – tyve år efter oprettelsen af Landbrugets Kulturfond – er et af fondens formål, ”at støtte kunstnerisk initiativ”, blevet realiseret med udgivelse af en konkurrence.

Fonden har søgt at skabe opmærksomhed om en af de mere oversete kunstgenrer, lyrikken, som tidligere generationer af digtere ofte anvendte, når landbrugskulturen skulle beskrives. Det er hundrede år siden, at den danske litteratur nåede et særligt højdepunkt i forholdet mellem digtningen og landbruget. Med digtere som Jeppe Aakjær, Thøger Larsen og Johan Skjoldborg skabtes en perlerække af poetiske tekster, der især som sange lever videre i den nationale bevidsthed.

Ud over at inspirere nutidens konkurrencedeltagere og støtte vinderne med en pris, ville det være væsentligt at få et blik over og et indblik i de skrivende kunstners interesse for landbrugsrelaterede digte.

Vi udskrev derfor konkurrencen: ”Et digt om landbrug”.

Blandt kravene var, at digteren tidligere skulle have udgivet en digtsamling på et forlag med en af forfatteren uafhængig redaktion, og at digtene (max 3) skulle afleveres på papir og under mærke (pseudonym).

En jury, bestående af lyrikeren Ulrikka S. Gernes, og formand for lyrikgruppen i Dansk Forfatterforening, Karsten Bjarnholt, samt to medlemmer af Landbrugets Kulturfonds bestyrelse – forfatteren Finn Slumstrup og maleren og digteren Hans Tyrrestrup – vurderede de indkomne tekster for at finde de tre sidestillede vindere. Hermed en tak til de to eksterne censorer for rådgivning, vindervalg og godt samarbejde. Og til de skabende hovedpersoner, hvis ordkunst er denne antologis kerne(r) bringes en særlig tak.

På Landbrug & Fødevarers kulturkonference i januar 2013 på KolleKolle, hvor kunsten indgik i det overordnede tema, "Bevægelse og modbevægelse", oplæste de tre vindere, Cindy Lynn Brown, Sten Kaalø og Søren Sørensen, hver deres digt og fik i form af en check overrakt pris.

Deres vinderdigte er repræsenteret i denne antologi.

At det kunstneriske landbrugsprojekt fik pæne omtaler i landets førende aviser, er til opbyggelig glæde for litteraturens og kulturfondens virke.

Vi havde inden konkurrencens offentliggørelse en fornemmelse af "eksperiment". Var der overhovedet forfattere, der ville sende ind? Derfor var og er det en stor glæde og overraskelse, at over et halvt hundrede digtkonvolutter ankom til Axelborg.

Antallet og indholdet overstiger forventningens tærskel, og derfor besluttede vi i bestyrelsen, at en snes af digternavnene fortjener at få trykt deres landbrugsdigt. Som en yderligere æstetisk gevinst og kulturel bestræbelse i landbrugsfondens regi er denne publikation derfor blevet til.

Medens den nutidige interesse for landbruget via hjemstavnsdigtningen er voksende på det episke område, har den lyriske side ikke været så tydelig. Vi har med denne lille samling søgt at bringe et bidrag til lyrikkens og landbrugets fortsatte historie.

I 2011 formidlede Karsten Bjarnholt, vores jury medlem, en cd, hvor Nis Bank Mikkelsen aktualiserer tekster af Sophus Claussen. Som modernismens førende danske digter kunne Claussen ikke blot skrive om den følelsesmæssige "bevægelse og modbevægelse", han kunne også formulere sig i samfundstemaet: I 1898 forfatter han teksten til en kantate ved "industri- og *landbrugsudstillingen*" i Nakskov. Det hedder bl.a. (eller synges bl.a.) i strofe IV:

*Jeg lover for den Bonde,
der vaagner karsk på Krop
og pløjer af sin Ager
det grove Rugbrød op.
Jeg lover for Melet i Kværnen
naar Møllehjulene knager ...
mens Dugdraaber kysser Solen,
som hele Verden bager.*

Plov og pen

ved *Johs. Nørregaard Frandsen*

”Der er dog mere fælles ved Plov og Pen end bare Bogstavrimet”. Sådan filosoferer Martin A. Hansen et sted i essayet ”Ploven”, som indleder samlingen Tanker i en Skorsten fra 1948, hvor forfatteren sammenfatter nogle af sine erfaringer fra det at have bevæget sig fra en barndom ved landbruget til et liv som forfatter. Han udnævner ploven og pennen til at være redskaber for to slags kald, der er lige forpligtende for os, lige eksistentielt nødvendige for mennesket. Ploven skaffer brød, pennen skaffer åndelig føde og vækst. Han fortsætter: ”Naar man har gaaet i Marken en Tid, begynder Indfaldene at komme, man vender Jorden, og man vender et Vækstlag i sig selv.” Digtning og pløjning er hinandens søstre, begge skaber frugtbarhed.

Martin A. Hansens bemærkninger om ploven og pennen, landbruget og digtningen, som de to hjørnesteene i en kultur og for den menneskelige eksistens bliver endnu dybere, når man ved, at ordet vers er afledt af det latinske versus, der har rod i vertere, som betyder vending. Dette ord betegnede oprindeligt vendingen af ploven, og blev siden knyttet til det linjeskift, den vending, som så at sige skaber verset i poesien. Der er altså en dyb forbindelse af betydning mellem muldlaget og poesiens materiale samt mellem dyrkelsen af jord og ord.

Det er en forbindelse, som let lader sig efterprøve i dansk litteratur og digtning, hvor plov og pen længe har spejlet hinanden. I hvert fald har landboernes liv, kultur og landskaber udgjort et meget stærkt tema og en særdeles frugtbar grund i dansk litteratur i det 19. og 20. århundrede. Det er ikke så sært, for landbokulturen har indtil for ganske nylig været både kulturelt og økonomisk dominerende og dermed betydeligt for store befolkningsgrupper i dette land. Vi kommer fra landet og landbruget! Ydermere har landbokulturen gennem den folkeoplysende bevægelse, siden gennem andelsbevægelsen og andre sider af civilsamfundet været hjemsted for en stolt og myndig livsform, som ofte er besunget i digtningen.

I romantikkens digtning skildres landskaberne ikke bare som storladne naturscenerier, for hos digtere som Grundtvig, Ingemann og H.C. Andersen er landskaberne befolket af mennesker, der sætter sig spor i naturen, sår og høster kornet, stakker høet og driver kvæget. Sådan indleder H.C. Andersen sin "Den grimme Ælling": "Der var saa dejligt ude paa Landet; det var Sommer! Kornet stod guult, Havren grøn, Høet var reist i Stakke nede i de grønne Enge..." Det er sommer og skønt, men snart folder eventyret en kun alt for menneskelig verden ud med konflikter, mobning, sociale klikker og hierarkier, udstødelse og – heldigvis - endelig anerkendelse. Det er ikke blot pastoraler, man møder hos disse digtere, men liv på landet og et liv, der forandrer, så "Skynd dig, kom! om føje Aar, Heden som en Kornmark staar!" Livet på landet får poetisk fylde og betydning, når verset vender et muldrag og digteren vender et vækstlag i sig selv.

Siden blev det den store generation af digtere og forfattere som Jeppe Aakjær, Thøger Larsen og Johannes V. Jensen tilhører, der vendte nye lag. Romantikerne så nok mennesker arbejde og forme, men dog stadig primært som funktioner i landskaberne. Hos det moderne, folkelige genembruds digtere skildres naturen og landbruget ofte både i symbiose og konflikt, ligesom denne generations digtning både er realistisk og symbolsk i skildringerne af mennesker, der er indfældet i de store landskabers fortælling. Den sociale erfaring og den sociale virkelighed træder frem. Arbejdet har nok sine hellige stunder, når en rytme med naturen opstår, men det er også hårdt og sveddryppende. Landskabet er ikke bare en scene, men udtryk for en proces, hvor steder, minder og erfaringer bliver skabt.

I det 20 århundredes litteratur er livet på landet vedblivende et af digtningens væsentligste temaer og områder. Hans Kirk, Martin A. Hansen, Jørgen Nielsen, Vibeke Grønfeldt, Anne Marie Løn, Arthur Krasilnikoff og Jens Smærup Sørensen er eksempler på prosaens fine plovskær gennem stoffet, mens de lyriske former efter Thøger Larsen og Jeppe Aakjær dels fandt steder hos digtere som Frank Jæger og Cecil Bødker, dels foldede sig stort ud i Knud Sørensens poetiske opmåling. Det er digtere, som skildrer konflikter og tab for eksempel tabet af en mere oprindelig livsform eller tab af en balance i produktionsformerne i landbruget. Men de skildrer også styrkerne ved at være skabende mennesker i landbokulturens store rum.

Der er højt til himlen og masser af frisk landluft i dansk digtning, når livet på landet og i landbruget skildres poetisk. Traditionen er vigtig og fuld af betydning, fordi denne digtning fastholder den dybeste rod i vor moderne, urbant prægede kultur. Ploven og pennen er stadig de væsentligste eksistentielle forudsætninger. Landbruget er stadig det erhverv, som forvalter omsætningen fra den gavmilde muld til vores forfinede spisevaner. Landbruget er stadig et stort og økonomisk meget betydeligt erhverv. Men mere væsentligt er det, at kun ganske få af os behøver at kratte mere end et eller to slægtled ned i dna'et, så finder vi landborod. Landbruget er stadig den store forvalter af den kollektive erindring, jeg også vil kalde for den store udendørs fortælling, der strækker sine titusinder af hektar hukommelse der ude. Landbruget er stadig en sang værd, sådan som digtere gennem århundreder, ofte selv fraflyttere fra erhvervet, selv emigranter fra plov til pen, har givet landbruget og dets virkelighed poetisk karakter. Digtningen skal fremkalde de billeder af landbrug og landbrugets landskaber, som sidder fast, dybt i vort kulturelle dna, og som skal sættes fri for at vi kan se.

Digte

Knud Sørensen	Den fælles stolthed	14
Sten Kaalø	Æbleblomster	16
Marie Melchiorsen	Nogle gummistøvler	17
Adil Erdem	På en kornmark	18
Egon Clausen	Traktorføreren	21
Frederikke Leth	I Går – I Dag – I morgen	24
Bue P. Peitersen	Muskelhymne	26
Ole Bundgaard	Landet i brug	28
Cecilie Lind	At få det i hus	30
John Bang Jensen	Postkasse	32
Pia Valentin Sørensen	Strå	33
Tina Mikkelsen	Brug mig som land	34
Lene Henningsen	Land i gult	35
Ole Perregaard	3 læs vandret	36
Mogens B. Nielsen	Landbrugsdigt	38
Bo Lille	Helle er fin i dag	40
Leif Achton-Lynegaard	På landet	41
Cindy Linn Brown	Vi siger	42
Søren Sørensen	Landligt langdigt	44

Knud Sørensen

Den fælles stolthed

Kirkeklokken ringer som vanligt
bonden op
og solen skal nok følge efter
hvis der da er plads til den deroppe
mellem skyerne,
og nu kommer de så

disse bønder, nogle af dem
nede fra historien
selv om de ikke alle
levede et liv
reguleret af kirkeklokken,
og den ældste og sidste af dem
kommer
helt nede fra udgravningens bund
støttende sig til en stok
som arkæologen har fortalt mig
ikke er en spadserestok
men en gravestok
som man kunne kratte
spiselige rødder
op af jorden med.
Han går lidt tungt
men er jo også omkring syv tusinde år
ældre end mig
men han kommer dog op

ser sig omkring
og ser nok først én
som vel kunne være hans tyve
eller fem og tyve gange
tipoldebarn
som står der med den ard og den trækokse
der muliggjorde egentlig dyrkning
af jorden
og rundt om roder et par svin
og nogle får står
og nipper af græsstråene.
Den gamles blik glider videre
til ham der står ved det mirakel
der er registreret som en muldfjælsplow
og han bøjer sig ned
og føler forsigtigt på det bræt
der skal vende jorden,
og hans blik glider videre,
rammer manden med hjulploven
som er et par tusind år yngre
og endnu yngre er
ham med svingploven
og trækokserne er nu
skiftet ud med heste ser han,
selv om han ikke ved
hvad de dyr hedder.

Og så standser blikket
ved ham der ikke er kommet
kravlende op dernede fra
men som var den første der kom her
på sin røde traktor
trækkende efter sig
en bred plov som kan klare
flere furer ad gangen,
og han begynder at tælle
den gamle
men fingrene på den ene hånd
slår ikke helt til
og han bliver helt overvældet
og må støtte sig
til sin gravestok.
Og så står de dér
alle seks
og kigger på hinanden,
men de må opgive
at tale sammen
da ordene ikke kan klare
de tusinder af år
der ligger imellem dem,
men da så den yngste
med en håndbevægelse
peger ud over de vældige marker

og på gården med de store
staldbygninger
er det tydeligt
at en fælles stolthed
tegner sig i deres ansigter
for det er stort
at have haft en andel
i den udvikling,
og med de ord
de hver især har
tænker de:
Det var jo os
der holdt madjorden levende
og befolkede landet.
Og således oplivet
kan de fem af dem
vende tilbage til hver sin etage
nede i historiens dyb
mens den yngste kører videre
ind i sin dagligdag.
Og jeg sidder tilbage her
på et tidløst dige
fuld af forståelse.

Sten Kaalø

Æbleblomster

Æbleblomster, forårstegn.

Lyset løfter sig.

Hvilken friskhed, hvilken luft.
Fyldt med fuglesang.

Nattens stjerneland af glimt,
smuldret i et gry.

Traktorens basmelodi.
Riven er spændt fast.

Over kirketårnets spir:
Verdensrummets blå.

Mulden er kartofflens mor.
Solen er dens far.

Nye mælkebøttefug.
Vårens milde sne.

Hvis bare nu at Japan
vil ha svinekød?

Hvis bare der var afkast?
Bare der var råd?

Med sit vilde skogger-skrig
står fasanen op.

Fingerkys – fra køkkendør.

Hendes åbne mund.

Hvor skønt – at få lov at se –
Alting springer ud.

Jeg drejer traktorens hjul.
Gamle kendte spor.

Dét at dyrke jord og dyr,
er mit liv, min lyst.

Jeg har ganske vist besvær
med renter – og søvn.

Skolebussen holder ind,
børnene står på.

Næste år, ved samme tid,
skal Kathrine med.

Måske åbner Japan op?
Hvem ved, hvad der sker?

Og olieprisen går ned?
Og høsten blir god?

Viben rutsjer, sort og hvid.
Morgenlysets sal.

Marie Melchiorson

Nogle gummistøvler

Nogle gummistøvler holder meget længe, andre er noget møg og bliver møre i gummi midt i en udmugning. Der er en rytme der følger årets gang og jeg går med. I rågummi. Hvis vi skal komme tørskoede gennem året må der handles og hvad vi ikke selv har, har Aldi. Gummistøvlerne er fra et katalog. De kom med posten. Posten kommer fra en hel anden egn.

Hvor de byglade misforstår deres tilhørsforhold og sent indser at de er en lo til afgrøder: Byglo. Og de glor og glor, men kommer sgu ikke med på læsset hjemad før høsten er i hus. Sådan er man så gæstfri på landet. Man serverer grød som i morgengrøde, det dér man må rømme for at klare stemmen. Det holder hele dagen. Helt moderne havre.

Der er sorter at kende sit korn på. Der er tegn at kende sit land på. Der er måder at kalde sit kvæg på og så er der vejret. Det værker i knoglerne. Vi kalder det Tytte. Bare fordi. Det har vi altid gjort. Men vi drikker ikke længere af underkopperne. Vi drikker bare. For nu kommer frosten og vi har ikke mere olie.

Selvbindermaskinen har fanget det. Den har bundet sig selv fuldstændig fast med blå plastiksnor som holder opretstående i mere end den halve generation der er tilbage til husmandsstedet. Det er nemlig det det handler om: HUS, MAND, STED.

Adil Erdem

På en kornmark

Du løb altid foran på vej til fuglereden midt på kornmarken iført din sommerkjole

Dit lyse hår blafrede i takt med dine hofter i bevægelse

Ved disse øjeblikke var jeg optaget af dine kornlyse ben i bevægelse som lyn

Totalt fascineret af din måde at dyrke os på

Du afspejler dig i de bølgende valmuer

De bøjer sig for vinden og kaster med røde blade

Når jeg ikke kunne nå dig

Satte jeg tempoet op

Mens alverdens insekter og andre fastboende fugle klappede for vores lykke

Udfordrede du mig

Når du ikke ønskede den lange afstand imellem os

Vendte du dig om med et smil baglænsløbende

Det var ved disse øjeblikke jeg gik på opdagelse i dit kornblanke ansigt

Forstod min egen glæde så langt ud på landet

Malkekøerne løftede hovederne som andre vidner

Mens du lagde dig imellem kornmarkens rækker

Fik pisk af de modnede kornhoveder

Ganske forpustet og smukt

Spredte du dine ben i hver en retning

”Gør det i mit eget paradys

Tag det her bløde jord som en slags passende underlag
Nyd stilheden og duften af kornmarken mens vi lader vores kroppe mødes
Tag det som en slags leg os to imellem i vores eget paradys så langt væk på landet” sagde du
Jeg tog dine ord som en sang
Imellem kornrækkerne på vores egen mark
Pløjet og såret af os to
Lidt senere, da fuglene og insekterne flyttede sig
Gravede jeg augusttør jord med fingrene og lagde det på din navle
Det kildede, vidste jeg
De glade bevægelser i dit ansigt tegnede vidunderlige landskaber
Vi lod sommerfuglene vidne vores hemmelighed, husker du?
De omringede os og pustede med deres farverige vinger
Mens augustsolen anonymiserede os dybt begravet imellem kornrækkerne,
Talte vi de hvide skyer liggende på den varme augustjord
Sang sange for os
For livet på gården
For de kommende generationer
Vi sang sange...

Her er så stille, min elskede
Smerterne i min krop har fået andre lyde og karakter
Sidder i måneskinnet lige nu på tomandsbænken af bøgetræ
Min sidste overnatning på gården
Har valgt den klare sommernat med stjernerne i stedet for vores fællesseng
Føler dit nærvær og beroligende stemme
Kan se lyset i dine øje
Så livsbekræftende og smukt
Har lige fundet yderligere billeder af dig i mormors kiste
Bryllupsgaven, du ved
Gården overdrages til mekanisk drift fra i morgen
Tænker en retning som kan bringe mig væk ved solopgangen
Her er så stille, min elskede
Føler, at døden har røvet mig sønder og sammen
Sætter du vand over til en kop kaffe?

Egon Clausen

Min traktorudsigt

Fra førerkabinen er udsigten fin
Verden kommer mig i møde,
men jeg lægger fure efter fure bag mig,
Jeg har også et godt udsyn til begge sider,
På kontrolskærmen ser jeg maskinens funktioner,
og sidespejlene viser mig det, jeg har lagt bag mig.
Det er godt at sidde her i lugt af jord og diesel,
og når jeg vender for enden af marken,
drejer verden derude sig også rundt:
Forladte huse, afbrudte markveje, små stier
som ingen bruger mere, passerer forbi mit blik.
Hele det gamle landskab bevæger sig, og langt borte
ser jeg en landsby med en gammel kirke i hvidt,
omgivet af grave. Der ligger mine fædre,
krumbøjede af slid og strid med den gamle fjende
naturen, altid hård, genstridig, ukrudtshånlig og nærig,
nu er de væk. De sten, hvorpå deres navne stod
gør nytte som skærver i motorvejen. Væk er de alle.
Væk er købmanden og smeden. Bageren, mureren og læreren
Væk er dagplejeren, husmanden og parcellisten.
Væk er karlen, pigen og den hjemmegående husmor.
Kun præsten står i den tomme kirke og mindes Ham
som lod det tøj og regne, som hængte lærker op i det himmelblå,
som gav bakkerne deres runding og bækkens dens sving.
Nu er Han arbejdsløs. Ligesom alle de andre fra før
De bor omme bag bakkerne nu. (Man ser dem ikke fra kabinen)
For længst bortvist som tilskuere i det lilla segment,
Henvist til ugens tilbud om billig fars og friturestegt kylling.

De vil ha billige pølser og flæskesteg, garneret med dyrevelfærd
og drømme om dansk natur, smuk som et postkort fra fortiden.
Jeg skal levere det hele til dem, bortset fra æren herfor,
den vil de selv beholde.

Så er jeg ved enden af marken,
og med et tryk på kommandoskærmen
Løfter jeg ploven med de syv skær. Jeg drejer på rattet,
og verden derude passerer endnu engang forbi mit blik.
Nu ser jeg gården for enden af marken, med silo, gylletank
og resterne af min mors have omdannet til maskinpark.
Alt sammen under en kæmpestor blåsort sky,
der tårner sig truende op over bedriften.

Der er mit hjem. Jeg holder af det.
I staldens velfærdssystem går mine grise
de får varme, rigelig føde og lægeligt tilsyn.
De har et troskyldigt blik og en veloplagt krølle på halen
De skriger ved fodringstid og grynter i godt humør, når de er mætte.
Hvem der var gris. Dens liv er kort men komfortabelt.
Den bekymrer sig ikke om dagen i morgen
Den aner intet om dyre lån i banken.
Den ligger ikke vågen om natten og tænker på renter.
Den hjemsøges ikke af regler for sprøjtemidler og miljøzoner.
Den sorte sky, der hænger over gården, plager den ikke.
Den ved ikke, at den skal dø for at andre kan leve.

Så vender jeg atter og sætter ploven i jorden på ny.
Her skal der sættes kartofler, for herfra får verden
sine daglige chips. Så lovpris kartofflen.
Den sættes i jorden og gror gennem sommeren
Dens blade omdanner solens lys til grøn energi.
Dens rødder forvandles til rodfrugter med skært skind.
kartofflen giver sit liv, for at det kan ske.
Til sidst er den bare en slatten og slimet sæk,
omgivet af friske nye kartofler.
Så æret være kartofflen.
Af jord er den kommet.
Til jord vil den blive,
af jord vil den atter genopstå,

Jeg sætter ploven i jorden.
Jeg pløjer og pløjer
Jeg vender for enden af marken.
Hver gang med nye udsigter, men dog de samme:
Den sorte sky hænger fortsat over min gård.
Jeg pløjer og pløjer, og det er godt at sidde her
i traktorduften af diesel og frodig muld
Jeg pløjer og pløjer. Jeg giver brød til alverden.
Jeg pløjer og pløjer. Snart er mit dagværk endt.
Jeg pløjer og pløjer. Bliver det regn eller torden?
- og hvem skal dø for at andre kan leve?

Frederikke Leth

I Går – I Dag – I Morgen

Som barn af 80'erne sad jeg der
bag ruden på Danmarksfærden, og
så de smattede fluer blive vasket væk
af bløde dråber og hårde stråler.
Jeg kæmpede for vinduespladsen,
for med fire børn på bagsædet
klistrede lårene sammen på begge sider,
hvis man sad i midten.
Ved vinduet så jeg dét stolte Danmark,
hvor de smukke havremarker
fostrede fantasien om at bade i silke.
Jeg pustede til høstballerne, der lignede
flimrende filmbilleder af gammeldags idyl.
Vinduerne blev åbnet for at snuse til rapsen,
hvis gule farve var dyb og aldrig brun som i glasset,
og lukket når vi kørte forbi gylletanken.
Danmark var smukt og Landbruget stolt:
Vi var en nation af bønder.

Som voksne i 00'erne er pladserne skiftet.
Jeg våger over børnene, der sover
på samme bagsæde
men i fastspændte hylstre.
Jeg forklarer overbærende om politisk forbrug
og nikker medvidende til min mand,
når det røde Ø flager foran
gårdbutikken på landevejen.
Med venneskaren kigger vi vurderende på
indkøbene i køen hos Netto:
”Tænk folk køber stadig buræg”,
siger vi rystet og lyver til megafontesten
om omfanget af økologien i kurven.
Senere sammen aften raser vi på Facebook
over landbrugets ansvar for vores afkoms
udslet, allergier, ADHD, depressioner og
for Alting.

Som en del af det hele
bærer morgendagen håbets farve.
Det grønne, der altid spirer frem
efter selv den mørkeste formummede vinter.
Vi spørger som generationerne før os:
”Hvor dyb skal furen pløjes?”
Vi trækker ikke nostalgis kærre
og forstår, at der er en virkelighed
som måske er den, det er på tide at ændre.

Bue P. Peitersen

Muskelhymne (et enmandsdigt)

For her sidder jeg altså,
med høfeber
og knokledrømme,
og en stald fuld af dyre-
krudt

Det er jo forbandet nok,
som altså et
græsfelt
eller smuk advertising;

man kan kigge sig
ret ren
over dyreskuet.

*

Alt er linet op
i et årstidsystem,
af vinderplanter
og sæd;

det er energien
som jeg skubber til,

hvem ellers
kan hælde muskler op
på den måde?

Det handler om
tidlige morgener,
af lys
og dug
og bakterier,

men sommetider
er det hele
et forhindringsløb,

mellem tilskud
og dødskvoter:

Nu
vågner
jeg
fuldstændig
ren
som
en
vejrhane

/

Nu
ryger
en
drivrem
og
en
kød-
aftale.

*

Jeg kan godt lide systemet,
det er jo det
jeg holder i gang,

af søer, for eksempel,
og ukrudt,

og jeg er hverken
moralist
eller
tankemand,

jeg driver min egen natur.

*

Dette dyre-
team,
eller ajlen
eller græsset,

det er min akse,

langt væk fra stald-
turisme
og naturkæleri,
og
våde regneark;

det er et moslende
dagsværk

og en selvfølge,

jeg vil ret gerne,
hælde sol ud
over det hele.

Ole Bundgaard

Landet i brug

Når en kalv slikker min hånd
med øjne så store som tekopper
ved jeg
at jeg selv er et stykke natur.

Og når grisen følger efter mig
hvor jeg går og står
ved jeg
at vi er i familie.

Katten er gådefuld
det vil den altid være
og hunden er som en forlænget arm
når jeg går tur med den
Trofast er dens navn.

Fuglene
flyvende dinosaurer.
overvældende
også de dinoer der ikke kan flyve
anden, gåsen, kalkunen, hønen
er forbavsende
gok gok gok sir jeg.

Traktor Jens står bare og glør med tomme forlygter
den har ikke opfundet noget.

Hesten
nu mest til lyst
mærkværdigt at den ikke bare sparker mig

Selv græsset og kornet.
Når det står og svajer
mærker jeg mine ben ryste.

Jeg kan ikke lade være med
at se ud af koens øjne
og jeg snøfter og snadrer
mens min kone
lægger et par æg

Og når solen står op
står bonden med mejetærskeren
og slagteren parat med kniven.

Køledisken bugner
Grønthandleren
bærer kasser ind og ud med grønne fingre.

Alle disse vidunderlige maskiner
sorterer, parterer, fileterer, masserer.

Vi er dyr der spiser dyr.
Av, skriger rapsen
når den bliver slået.
Muh siger koen
og stirrer ud i evigheden
stirrer på den kloge bonde
han kan ikke gøre en kat fortræd.
Også grisen siger miau
så føler den sig mere sikker.

Bonden vil også ha
et ord indført.
”Landbruget er til for landets skyld”
råber han fortvivlet og lægger en legoklods.
”Så brug det”
er de ord han får med
fra de guldbelagte gulve.
Geden gider ikke
men gør alligevel.

”Og hvad får jeg for det”
vrinsker fåret?
”Et godt liv
så længe det varer”
lover landbrugsministeren
og det kan man stole på.

Og landet sønden for solen
og østen for månen
tænker
et skridt frem og ...

Blir det til noget
eller går det galt?
Alle håber.

Håbet er lysegrønt
som græs en tidlig forårsdag

– og sådan er der så meget.

Cecilie Lind

At få det i hus

At få det i hus det sus af lettet tilfreds
sødme i sind i svind er tab og tarveligt med regn
ved høsttid dirrer hjerne med sværm af
bekymring om forringet udbytte betyder sol og glæde
ved dyr duer det
er landmands lod at lytte til mark og mærke efter et ben et
foster fødes med hjælp et
føl får næring får lade at bebo skoet hest i hast
galoperet ud glad sat på græs en sommer et frugtbart område af
dyrket natur tér sig tæmmet med fine resultater må gård forvaltes
ambitiøst summer fluer og nærer sig ved afført foder er korn
og hø kradser hud klør lidt ansigt rødt tørklæde bundet
om hår på kvinde en bondepigepæn frisure fungerer som æggende
garanti for landlig æstetik er udstrakt udsigt
til planter i svulm og æbler på gren frister et bid
i mulen tygger flade tænder gulerod med stilk står øje rørt
af
frugtbart syn

ekset hvedeaks sakses ned af
fortærsket maskine på hjul jubler høst bringer næring i strå
ser mark ud som grøn idyl
iført stråler og regn og dryp det muld med lort og
pis det
er
mageløst med gødning med opdyrket jord mildner
gang så blødt at træde ved lade med lutter baller
skælmsk sammensnørede
kvadrater at stable og fable om koens sære bryster trøster
med mælk må profit oparbejdes en broget forsamling
brøler kærligt tærer sult
dyrisk mavesæk bearbejder foder biodynamisk melankoli
i øjet præcist et syn af gård og gæve sysler med
spand og vand i truget
til hest rides ud og hjem
igen et hanegalt skrig fra fuglestrube morgenligt beses
bestand ter sig uroligt i gry og bondemanden han
har altid travlt med æg og sol og insemineret gris
barsler baby baby skal slagtes baby er steg så lækker en skinke
at lægge hånd på at lægge bånd på sig selv i forbindelse med
euforisk pløjning der mejes
ud i overalls
og støvler trasker sporsættende gang
på gang værdsættes den seriøse cyklus af liv bringer
fx
flokke af killinger på plads miaver syge
af leg med garn i uorden efter
høstakseufori

John Bang Jensen

Postkasse

Foran landejendommen
ude ved vejen
i svinget
der fører op til
Den Nye Landsby
hvortil alt liv er forflyttet
- stadig på sin pæl
i det høje gule græs
med rustne landbrugsredskaber
og en vidtåben lade i baggrunden
- til ingen verdens nytte,
ramt af en fuldtræffer fra solen:
En blændende blå postkasse.

Pia Valentin Sørensen

Strå

jeg vil lægge mig på jorden
med øret tæt til grunden,
jeg vil lytte og mærke mig frem
til jeg finder det rigtige sted,
så vil jeg kradse jord op under neglene,
grave et dybt hul med mine hænder,
jeg vil lægge mig ned i det
i fosterstilling
som et barn,
der er krøbet tilbage i livmoderen,
jeg vil skrabe i hullets vægge,
lukke rummet over mig
og mærke jorden
kølig og fugtig mod min krop

her vil jeg ligge
i sødlig duft af muld,
mens regnorme og mus
graver gange omkring mig,
her vil jeg ligge
mellem gamle rødder og blade
der formuldes,
mens jeg optager vand
og næringsstoffer ad libitum,
indtil jordens puls bliver min

en dag vil jorden blive varm,
og jeg vil grave mig ud af min vugge
med beslutsomme fingre,
jeg vil bryde igennem overfladen
og langsomt rejse mig
med al muldens kraft i mine fødder,
jeg vil strække mig mod lyset
og vokse og blive stærk
og få solbrændt hud,
mens mit hår bølger
som byg,
og når tiden kommer,
vil jeg knække
med glæde,
som det strå i vinden,
jeg er

Tina Mikkelsen

brug mig som land

jord er et ord
det er kunst og
gødning også
men jeg vil ind på livet
af din
mark som minder om
en mesters henkogte
lort markeret
med rødt og ikke grønt
og kornet
sådan set også
bare er noget der ligner
lige som plante og planet er identiske
og et pletfrit ocean
meget er mig
og al den bondefangst
jo slet ikke er
nej. så kom
slip dyret løs
kom knoldemand
du er jo helt
min antihelt
fri til mig
klip min kontur
brug mig som land

Lene Henningsen

Land i gult

Ovenfra
fra flyvemaskinens vindue
er det markerne der former landet
deres farvemønstre er et maleri
malet af mange

Og i dag er jeg fortabt –
fra en skyfri himmel
med musik, aviser og flykaffe
fortabes jeg helt i en verden af gult
De har malet det blødt knoldede lærred
med overjordisk, blændende gult

Jeg falder og falder
ind i en sugende sol
ligesom jeg falder ind i Samuel Barbers
gule violinkoncert
der lyder af 1939 og en mørk jords åbninger
af ”svagelige blomster mellem præriekaktus”
som kritikere hånende skrev
fordi de glemte den gule kraft
i en maj måned

Verden er i alle sanser gul –
Jeg rejser gennem toner og historier
over markskel, dyrehold, gårdspladser
På én side høstmaskinerne
og foderet som dyrene skal have
og olien som menneskene skal have

På en anden side årtusinders hilsen
fra steder som ”den frugtbare halvmåne”
hvor flyvske korn startede en rejse
og fik utallige andre med –
utallige afgrøder kultiveret, forædlet af rejsen
ud over jorden
indtil landskabets mønstre, musikalske
solgul-grønne billeder af liv

”Vi har ren raps i tanken”
står der øverst i en bilreklame –
Jeg har ren raps i mine tanker og hver
en nerve i kroppen
skærende gult, marker i blomst
jord til låns, og i blomst

Ole Perregaard

3 læs vandret

3 LÆS VANDRET

1	kære kladja og klud!		2
L	digte om landbruget, joh	traktorer og høstmaskiner men	L
Æ	det går jeg da ikke ind i	er det meste	Æ
S		ikke alligevel svineri	S
	landbruget	der er flere svin i landbruget	
	men, ja ind for det	end mennesker i danmark	
L	et bæredygtigt landbrug	det sviner jo landbruget	L
	ja joh	det er ikke bæredygtigt	
O	hvem går ikke	det gør bankerne	O
D	ind for en bæredygtig udvikling i et	de bærer det	D
	bæredygtigt	det er jo mest bæ	
R	økonlogisk landbrug	det er et bæbrug et gyllebrug	R
	i danmark	det er bædygtigt gyllegyderi	
E	men	det danske landbrug	E
T	det er jo bankerne	det er bæ og banker	T
	de stakkels banker	det er dem	
	der bærer det	de bruger bæ	
	men ikke mere	det gør de men	
	de vil ikke mere	hvad hvorfor ikke	
	ikke fordi	bæ med tilskud	
		tilskud fra staten og EU	
	meget af det	til et bærbart bæbrug	
	det nuværende danske landbrug		
		jamen hvem bærer dem	
	det er jo ikke rent svineri nej	omkostningerne	
		til bedre bæ	
	for der også er køer korn	og mindre lort	
		kvalitetsbæ tak	
		og ikke bare bæ	
		kærlig hilsen	
		jeres klat	

Mogens B. Nielsen

Landbrugsdigt

bæredygtighed stråstyrke

landbruger arbejdsvaner naturplejer

randzone udkantsdanmark

dyrskuemedalje flæskepris bonderoser

gylletank gyllestank gyllebeholder gyllespreder

gårdmælk møddingvand ensilagesaft

mejetærsker slåmaskine skårlægger kornkværn fredsdue

herremand gårdmand bolsmand husmand stråmand

hvidtekalk brunkål gulrust blåskimmelost grønjord rødbede sortbensyge gårdmaler
kunstgødning

vandløb skelgrøfter skyllefurer krydsningssøer

selvstændig selvbinder

selvejer daglejer

bygrust byggesjusk

boltpistol gravko

rugbrød rugeand

gårdhund hundegræs græsmark markjord jordarbejde arbejdsbi biplante planteføde
fødehjem hjemmeslagter slagtedyrdyrevelfærd velfærdssamfund samfundshjælper
hjelpepakke pakkeløsning løsningsmodel modelgård gårdhund

kornloft renteloft sparegris

smørpakker jordpakker

bredbånd smalhals

jobsøgning driftleder

bondeslægt bondemand bondekone bondepige bondeknøs bondeknold bondedigter

enkorssåmaskine kerneudbytte rekordhøst

flæskeansigt okseøje kartoffelnæse tvetand mælkeskæg rodhals hønsebryst lammetryg
smørpukkel bigballe stankelben gåsefod hanespore

hyrdetaske hvedebælte fløjlsgæs halmsko

landbrugsskole landbrugsfag landbrugseksamen jordprøve

landkylling agerhøne

landsbykirke bederust

komælk gedemælk agersvinemælk

høstarbejde kartoffelferie

storkenæb svinedreng eventyrælling

vaskekone kvælstofudvaskning

gårdsplads vendeplov

agersnegl kvikgræs flyvehavre

markmus markpiber

høle kålbrot burrenerre smælderlarve

gødningstildelingsstrategi markplan rodsystem

erhvervsjournalist bladlus

kvægavler grisehandler fårehyrde gåsepige dyrlæge gårdnisse stalddreng fodermester
mælkekusk traktorfører madmor

Bo Lille

Helle er fin i dag

Helle er fin i dag
I stram nederdel høje hæle
og sorte nylonstrømper
Hun får besøg af Wen Jiabao
som kommer fra Kina
og har en stor pengepung
og en sur lille kone

På sine høje hæle
virker Helle meget større
end Wen Jiabao
Og flot er hun også
Helle som hun står dér
med en lille tyk kineser
og hans store følge

Helle er fin i dag
I stram nederdel høje hæle
og sorte nylonstrømper
får hun besøg af Wen Jiabao
som skal købe vindmøller
sjældne metaller fra Grønland
og lækre svineskanker

Helle er fin i dag
I stram nederdel høje hæle
og sorte nylonstrømper
og Wen Jiabao kan se
at Helle har flotte skanker
og måske har han lyst
til at købe danske skinker

Wen Jiabao glemmer helt at
købe vindmøller fordi han
kun tænker på skinker
lækre saftige skinker
fra det gode danske landbrug
skinker med høje hæle
og nylonstrømper som Helles

for Helle er så fin i dag

Leif Achton-Lynegaard

På landet

fortid

var livet på landet altid skyfri blå himmel
gule bølgende kornmarker sortbrogede køer
på græs og i stalden med høj mælkeydelse
poul reichardt morten korch hesteforspande
nymodens mejetærskere høstakke med nåle
og søde sommerpiger med fregner på næsen

fremtid

bliver livet på landet med kunstige solarier
marker inddelte i differentierede felter produktive
køer i bokse med fodring og malkning pr automatik
robotter og eksperter billeder af hesteforspande
harver fra en fjern tid nåleløse høstakke
og små pin up piger med ternede forklæder

nutid

er livet på landet en dans på roser eller mørke skyer
med braklagte marker tomme stalde nedlagte landbrug
hvor det eneste der hænger ved er lugten i staldene
bonderøve fallenter med tomme øjne og mælkespande
konen er skredet og fremtiden er den nål i høstakken
som ikke engang står tilbage på matriklen

Cindy Lynn Brown

Vi siger

Vi siger *der var så yndigt* hvor vejen bugter sig
hvor vi mødes henover gadekæret
vi siger der er højt til loftet og lukkeloven
er borte snup hellere en køreplan
vi står
solidt plantet og ser bonderøven på vores smartphone fordi vi længes så inderligt efter:
en svinestald, en minkfarm og et frilandsæg til morgenmaden fordi vi drømmer
at vi engang var mindre
komplicerede og bevægede os i primærfarver
smugdrak
af kærnemælken i løbet af formiddagen
en mødding og et helt uansvarligt øjeblik
hvor stråtaget står i flammer som en nytårsaften

Landbrug er en proces ikke et mål
sten er firkantede og ligger lag
på lag med creme imellem og sørger
for at holde os fast
nogen har trampet
en frisk ny sti tværs over marken i løbet af natten

Der bliver flere og flere regnvejrstimer om sommeren og om vinteren
stiller vi urene frem og tilbage og frem igen i det våde græs og undrer os
over hvordan låneomkostninger kvæler flere og flere landmænd
hvordan kvælstof fikseres i kløvergræs
og om en femkløver bringer mere eller mindre held end en firkløver
lydene har en vilje
sådan er det med kommunikation:
vi skræpper, brøler, skriger og kurrer om gluten og laktose
vi vil ind vi vil drikke vi vil sove og så vil vi klø os midt på ryggen og vifte fluerne bort
vi bræger, klukker, kagler og summer kælent vi har noget på hjerte

Giv mig et sted en afkrog
er det klogt at være på vagt overfor udkantssyndromer?
Er det nødvendigt at beskytte mig mod yverbetændelse og bækkenbrud?
Er det upassende at gentage at dyrlæger og landmænd ser forskelligt på smerte?

Søren Sørensen

Landligt langdigt

Bucolicum carmen

Tit har jeg tænkt på mit vers at det har jeg lånt af en landmand,
Det vender ved kanten af arket som plovskær hvor ageren ender,
Og faktisk har verset sit navn fra den vending som plovmanden gjorde
Dengang han vandred med plovspandet hen over marker i Hellas –
Det er ikke løgn at vi blandt de tidligste vers vi har vidst om,
Finder et langdigt om værker og dage og dage det værker
I kroppen når vejret giver virksomme karle og værktøj en chance
For vendinger, vanding og vandring med vældige forspand i vangen.
Og de der har digtet om drabelighed når ufreden var der,
Fortæller om én der slap ploven og blot lod den stå i sin fure,
Spændte sin hest fra og red ud i slaget og reddede Rom,
Det var bedrift af en bonde. En digter der vidste om vinavl
Og æblebeplantning, han hed Virgil, skrev vers efter vers
Om kunsten at dyrke sin jord, og vist er der mange man navngiver
Efter en jorddyrker, hos os er det Jørgen og andetsteds Georg.
Hyrderne glemte han ikke, den store Virgil, og verden
Har efter ham lært at holde af herlige gutter som Ole på knolden
Ham der holdt øje med får og med beder der sprang rundt omkring ham.

Og glem ikke Lukas som hørte Vorherre fortælle om såning,
Om sæden som faldt på de særeste steder, på vejen hvor fuglene
Pikkede det op, det gik i kroen, på klippegrund andet
Som visnede væk og andet igen som tidslerne kvalte,
Mens noget gav hundrede fold til det brød som han nød ved sin nadver,
Og brødet og vinen er bondefolks værk som bøger er bønders:
Baronen på godset belærte studenten da han var stupid
Og helt havde glemt hvor brødskiven kom fra, hvis sved der har skabt den.
Vi lærte at lærker er hvor der er bønder, men sørme om ikke
Der også er bøger, er vers og romaner, noveller og drama,
Listen er lang, tag bare et langkig derovre på hylden.
Selv har jeg set at min far har siddet på selvbinder – stolt
Med sit forspand af hele tre heste, min farbror med ”Gulle” for vognen
Kørte med sødmælk og kærne-, med skummet- og tandsmør for ganen
Til godtfolk i gaden. Længe boed vi selv mellem bønder
Nede på Lolland hvor roerne gror, og de gror og de gror
Dernede hvor himlen har lagt horisonten i hunderygs højde
Og vidsynet bør; man ser sig milevidt om over muldjord.
Bønderbørn lærte jeg verskunst og indsigt i bøgernes verden,
Rigdom for ånden og vidsyn fra bøgernes bugnende borde,
Og derfor tænkte jeg tit at mit vers har jeg lånt af en landmand.

Udgivet af Landbrugets Kulturfond 2013

Sats og tryk: PE offset A/S, Varde

Redaktion og layout:

Finn Slumstrup og Hans Tyrrestrup

Copyright: Landbrugets Kulturfond og de enkelte digtere

ISBN: 978-87-87323-25-3

